

Empowerment till patienterna

Empowerment är ett ord som bl.a. används för att beskriva hur man ger individen stöd när det gäller att behärska hans eller hennes egna livsförhållanden. Som begrepp sitter det alltså väldigt bra inom hälsovården – och alldeles speciellt när det gäller förebyggande av sjukdomar i munnen. Inom munhälsovården är det av central betydelse att man engagerar patienterna i vården, och får dem att förstå vad man gör och varför man gör det – och, framför allt, hur de själva med sina egna insatser kan hindra att de blir sjuka. Vi är ju skyldiga att ge patienterna uppgifter om allt som har med vården att göra, det står i patientlagen. Det är inte roligt att efteråt bli tvungen att reda ut varför man inte har talat om något som en patient borde ha fått veta.

Också om patienterna ibland tycker att tandläkare pratar hela tiden, så visar undersökningen Hälsa 2000 trots allt att vi använder väldigt litet av tiden på mottagningarna för att ge vuxna patienter råd i hälsofrågor, och alldeles speciellt råd angående hemvården. Av de vuxna som undersöktes uppgav 70 procent att de hade varit med om tandrengöring eller tandstensborttagning, och 37 procent hade fått behandling med fluorlack. Ändå kom bara 7 procent ihåg att de hade fått undervisning i att borsta tänderna, 2 procent hade fått kostrådgivning och 3 procent råd om fluoranvändning. Det kan väl hända att man hade talat om allt detta med flera patienter, men inte tillräckligt för att de skulle minnas det. Två tredjedelar av finländarna har trots allt stödjevärnads-sjukdomar i munnen, och det gäller också unga vuxna. Om det finns brister i folkets borstningsvanor, så nog kunde fackpersonalen också skärpa sig. Det är viktigt att tandläkarna kommer ihåg att fundera på hur man kunde empower varje patient att ta ett större ansvar för sin munhälsa. Också om hälsofrämjandet till en viss del har överförs på tandhygienister och tandskötare, är det viktigt att också tandläkarna tar upp saken och förstärker budskapet.

Tandläkarförbundets förlag har förnyat sina patientbroschyrer. De finns både på finska och svenska, och texterna har kontrollerats av specialister. Vi berättar närmare om broschyrerna på sidan 1202. Broschyren om tandrengöring finns bifogad som modell i tidningen. Bästa stället för dem är i väntrummet, så tandläkaren eller tandhygienisten kan ge en aktuell broschyr åt patienten, beroende på behovet. De passar lika bra på hälsocentraler och privatmottag-

ningar. Vissa av de nya broschyrerna (Suunhoitoa ikäihmiselle, Sydänpotilaan suunhoito, Diabeetikon suunhoito ja Tekonivelpotilaan suunhoito) baserar sig på texter som ursprungligen utarbetats vid hälsocentralerna i Björneborg och Raumo. Vi vill rikta ett tack för samarbetet till dem som gjort utvecklingsarbetet.

Visserligen är principerna för hur man håller munnen frisk lika för alla, men det betyder inte att man skall föra fram sitt budskap på samma sätt till alla. Människor har olika beredskap att förstå och att handla på de sätt vi vill, och befinner sig i olika livssituationer. Budskapet måste skrädarsys för var och en. Meningen är, att broschyrerna skall stöda den information som ges verbalt på mottagningen, och det som visas rent handgripligt. Man har kallat det ”informationsrecept” – på samma sätt som man numera skriver ”motionsrecept” för överviktiga. En bra metod är att stryka under de ställen i broschyren som är viktigast för patienten just då.

Informationen man ger patienten ska också föras in i journalen. Det är inte alls lätt att ändra på människors vanor, och man måste följa upp det man gjort. Vad är väl då mera effektivt än om man vid nästa besök kan fråga patienten om något speciellt av allt det man har talat om förra gången. Det är ju inte ens möjligt om vården bygger helt på akutbesök och engångskontakter – lägg märke till att vi här igen har en orsak till att recall-systemet är viktigt.

Man måste också överväga vilka alla sätt man kan använda för att främja munhälsan. Privatmottagningens eller hälsocentralens hemsida kan få en länk till Tandläkarförbundets nya sida (www.hammaslaakariliitto.fi) och de sidor om munhälsa som finns där. Bra och opartisk information finns också på www.terveyskirjasto.fi som upprätthålls av Duodecim. På Förbundets sidor finns det dessutom samlad kunskap om de metoder vi har till förfogande för att främja hälsan, avsedd för yrkeskåren.

Det finns orsak att omvärdera alla de rutiner vi har för att främja hälsan på patientnivå. En miljon vuxna finländare träffar en privat tandläkare varje år, och en annan miljon träffar en hälsocentral tandläkare. Vi har verkligen rätt många chanser till påverkan och empowerment.

MATTI PÖYRY